Socialförsäkringsutskottets betänkande 1983/84:5

om vissa krav för erhållande av svenskt medborgarskap m. m.

Motioner

I motion 1982/83:655 av Olle Aulin (m) och Gunnel Liljegren (m) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om krav på minimikunskaper i svenska för invandrare som önskar svenskt medborgarskap.

I motion 1982/83:2069 av Ralf Lindström (s) hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om att bilaterala kontakter tas mellan Jugoslavien och Sverige i frågan om jugoslavers rättigheter vid svenskt medborgarskap.

Gällande ordning

Svenskt medborgarskap förvärvas vid födseln, genom s. k. legitimation, efter anmälan eller genom naturalisation. Bestämmelserna om förvärv av svenskt medborgarskap finns i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap.

Enligt 6 § kan en utlänning efter ansökan beviljas svenskt medborgarskap (naturalisation). Som förutsättning gäller att sökanden har fyllt 18 år, bott här i landet i minst fem år, eller i minst två år om sökanden är medborgare i ett annat nordiskt land, samt fört en hederlig vandel. Det finns möjlighet att ge dispens från dessa krav.

Beslutande myndighet är invandrarverket.

Enligt 3 § gäller att en utlänning, som har bott i Sverige sedan han fyllt 16 år och dessutom tidigare bott i Sverige eller i något annat nordiskt land sammanlagt fem år, kan efter det han har fyllt 21 men innan han fyllt 23 år bli svensk medborgare genom anmälan.

Medborgare i annat nordiskt land kan enligt 10 § få svenskt medborgarskap om han fått sitt medborgarskap på annat sätt än genom naturalisation, har fyllt 18 år och är bosatt i Sverige sedan fem år samt under denna tid inte blivit dömd till fängelse.

Under vissa förutsättningar kan den som tidigare har varit svensk medborgare men som förlorat sitt svenska medborgarskap få tillbaka detta genom anmälan (4 och 10 §§). Beslutande myndighet i anmälningsärenden är länsstyrelse.

Något krav på kunskaper i svenska språket uppställs inte i lagen.

I motiven till medborgarskapslagen sägs dock att stor betydelse liksom dittills bör tillmätas sökandens kunskaper i svenska språket vid naturalisationsprövningen.

I praxis har detta fram till mitten av år 1979 inneburit att invandrarverket

har vägt in kunskaper i svenska språket vid prövningen och krävt intyg härom. Sådana intyg erfordras inte längre. Ingen sökande har heller under de år som invandrarverket handlagt dessa ärenden (sedan den 1 juli 1969) vägrats svenskt medborgarskap enbart på grund av att sökanden saknat kunskaper i svenska språket. Inte heller för tiden före den 1 juli 1969 har det annat än i något undantagsfall förekommit att en sökande fått avslag på sin ansökan enbart på denna grund.

Sedan länge har inom svensk medborgarskapsrätt den principen gällt att dubbelt medborgarskap bör undvikas. Sverige har anslutit sig till 1963 års Europarådskonvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap. I enlighet med nämnda princip gäller att en myndig svensk medborgare som efter ansökan förvärvar annat medborgarskap automatiskt förlorar sitt svenska medborgarskap.

En utlänning som blir svensk medborgare förlorar vanligen sitt tidigare medborgarskap. Invandrare från vissa länder måste dock hos det förra hemlandets myndigheter ansöka om att bli befriade från sitt medborgarskap. Så är fallet med personer från exempelvis Jugoslavien. I sådana fall beslutar invandrarverket att sökanden blir svensk medborgare på villkor, att han inom två år kan styrka att han befriats från sitt gamla medborgarskap, s. k. villkorlig naturalisation.

Om sökanden inte har befriats från sitt tidigare medborgarskap inom den bestämda villkorstiden förfaller beslutet och han måste på nytt ansöka om svenskt medborgarskap.

Den som uppger sig vara flykting eller som av sitt hemlands myndigheter fått avslag på ansökan om befrielse från sitt nuvarande medborgarskap eller som visar att han gjort vad som rimligen kan begäras av honom för att få befrielse från medborgarskapet kan ansöka hos invandrarverket om att bli befriad från villkoret.

Utredningsförslag

Inom arbetsmarknadsdepartementet har utarbetats en promemoria (Ds A 1983:12) som behandlar vissa frågor som rör förvärv av svenskt medborgarskap.

Huvuddelen av promemorian ägnas frågan hur hemvisttiden skall beräknas i naturalisationsärenden.

Vidare föreslås att anmälningsärenden som avser icke-nordiska medborgare förs över från länsstyrelse till invandrarverket. Slutligen föreslås vissa ändringar i den praxis som tillämpas vid förvärv av svenskt medborgarskap av utlänningar som är gifta med svenska medborgare.

I denna del innehåller förslaget bl. a. riktlinjer vid prövningen av ansökan om svenskt medborgarskap för den som är gift med svensk medborgare och där makarna inte är bosatta i Sverige. "Förutom äktenskapets längd bör beaktas visad samhörighet med Sverige genom besök i landet, anställning vid

svensk utlandsmyndighet, i svenskägt företag eller svensk organisation eller på svenskt fartyg, liksom kunskaper i svenska språket", heter det i promemorian.

Vad beträffar frågan om migrationen från Jugoslavien till Sverige pågår sedan lång tid ett samarbete mellan Sverige och Jugoslavien med anledning härav. Formellt baseras detta samarbete på en överenskommelse mellan länderna år 1966 om kollektiv överföring av arbetskraft från Jugoslavien till Sverige. Sedan år 1978 behandlas hithörande frågor fortlöpande i en svensk-jugoslavisk migrationskommission.

Utskottet

I betänkandet behandlas två motioner som väckts under allmänna motionstiden vid riksmötet 1982/83 och som därefter remitterats till arbetsmarknadsutskottet. Sedan riksdagen den 18 maj 1983 beslutat att överflytta handläggningen av bl. a. medborgarskapslagstiftningen från arbetsmarknadsutskottet till socialförsäkringsutskottet (KU 1982/83:31) har motionerna, som båda har anknytning till medborgarskapslagstiftningen överlämnats till socialförsäkringsutskottet.

En utlänning kan enligt 6 § medborgarskapslagen efter ansökan beviljas svenskt medborgarskap (naturalisation). Som förutsättningar gäller att sökanden har fyllt 18 år, bott här i minst fem år, eller i minst två år om sökanden är medborgare i ett annat nordiskt land, samt fört en hederlig vandel. Beslutande myndighet är invandrarverket.

I vissa fall kan en utlänning få svenskt medborgarskap efter anmälan till länsstyrelsen. Det gäller bl. a. medborgare i annat nordiskt land, som på så sätt kan bli svenska medborgare efter att ha fyllt 18 år och bott här i riket sedan fem år samt under denna tid inte blivit dömda till fängelse (10 §).

Något krav på kunskaper i svenska språket uppställs inte i lagen. I motiven till lagen sägs dock att stor betydelse bör tillmätas sökandens kunskaper i svenska vid naturalisationsprövningen. Intyg om sökandens kunskaper i svenska språket krävs numera inte.

Olle Aulin och Gunnel Liljegren anser i motion 1982/83:655 att det bör kunna ställas krav på att svenska medborgare skall kunna förstå och göra sig förstådda på svenska språket. De hemställer därför att vad som anförts i motionen om krav på minimikunskaper i svenska för invandrare som önskar bli svenska medborgare bör ges regeringen till känna.

Enligt vad utskottet inhämtat har det inte annat än i undantagsfall och för många år sedan förekommit att någon har vägrats svenskt medborgarskap enbart av den anledningen att sökanden saknat kunskaper i svenska språket. I några fall har bristande kunskaper i svenska vägts in bland andra omständigheter som kunnat utgöra grund för att avslå en ansökan. De intyg som tidigare krävdes i samband med ansökan om svenskt medborgarskap slopades år 1979.

Att ha kunskaper i svenska språket har många gånger avgörande betydelse för invandrarnas levnadsvillkor i Sverige. Bristande kunskaper i svenska påverkar bl. a. invandrarnas förhållanden på arbetsmarknaden och möjligheter att delta i utbildning. Dessutom innebär det en begränsning i de sociala kontakterna om man inte behärskar svenska. Utskottet anser därför att det för den enskilde invandraren är utomordentligt viktigt att ha kunskaper i svenska språket och att man på allt sätt bör underlätta för invandraren att få sådana kunskaper.

Barn som invandrar hit lär sig ofta snabbt svenska medan föräldrarna, och då särskilt de hemarbetande kvinnorna, kanske aldrig gör det. Personer som invandrar vid hög ålder kan kanske ha stora svårigheter att lära sig svenska. Mot denna bakgrund är det enligt utskottets mening varken rimligt eller möjligt att ställa krav på kunskaper i svenska språket som en förutsättning för rätt till svenskt medborgarskap. Utskottet föreslår därför att motion 655 avslås av riksdagen.

Sedan länge har inom svensk medborgarskapsrätt gällt den principen att dubbelt medborgarskap bör undvikas. Sverige har anslutit sig till 1963 års Europarådskonvention om begränsning av flerfaldigt medborgarskap. I enlighet härmed förlorar en svensk medborgare sitt svenska medborgarskap om han/hon beviljas annat medborgarskap.

En utlänning som blir svensk medborgare förlorar vanligen sitt tidigare medborgarskap. I vissa fall måste dock ansökan om befrielse göras hos det förra hemlandets myndigheter. Så är fallet med personer exempelvis från Jugoslavien. I dessa fall beslutar invandrarverket att sökanden blir svensk medborgare på villkor att han inom två år kan styrka att han har befriats från det tidigare medborgarskapet. I viss omfattning godtas dubbelt medborgarskap. Det gäller exempelvis för den som är flykting eller för den som inte erhåller befrielse från sitt tidigare medborgarskap.

Ralf Lindström tar i motion 1982/83:2069 upp vissa frågor som hänger samman med här bosatta jugoslavers möjligheter att bli befriade från sitt tidigare medborgarskap. Motionären begär att regeringen tar upp bilaterala kontakter mellan Jugoslavien och Sverige i frågan.

Sedan lång tid tillbaka pågår inom olika samhällsområden samarbete mellan Sverige och Jugoslavien i frågor som hänger samman med migrationen från Jugoslavien till Sverige. År 1978 inrättades en svensk-jugoslavisk migrationskommission som fortlöpande behandlar hithörande frågor.

De samarbetsorgan som således finns på olika områden ger enligt utskottets mening tillräckliga möjligheter att ta upp de i motionen berörda frågorna. Dessutom har utskottet erfarit att frågan om dubbelt medborgarskap f. n. diskuteras inom Europarådet och att nu gällande princip om att undvika dubbelt medborgarskap därvid har ifrågasatts.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet att motion 2069 avslås.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *krav på minimikunskaper i svenska för invandrare som söker svenskt medborgarskap*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:655,
2. beträffande *bilaterala kontakter om jugoslavers rättigheter vid svenskt medborgarskap*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:2069.

Stockholm den 8 november 1983

På socialförsäkringsutskottets vägnar
SVEN ASPLING

Närvarande: Sven Aspling (s), Nils Carlshamre (m), Börje Nilsson (s), Allan Åkerlind (m), Lars-Åke Larsson (s), Gullan Lindblad (m), Elis Andersson (c), Ulla Johansson (s), Siri Häggmark (m), Karin Israelsson (c), Margó Ingvardsson (vpk), Nils-Olof Gustafsson (s), Ingegerd Elm (s), Inger Hestvik (s) och Rune Backlund (c).